

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. בין בפניו בין שלא בפניו.....2
- ב. אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא ... לא שמיה מתיא ... אי לא פייסנא לה עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסא ... אין אונס בגיטין 2
- ג. המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני.....5
- ד. מתו צריך ליטול רשות מן היורשים אם הלזון בפני ב"ד אינו צריך ליטול רשות מן היורשין.....6
- ה. ואף על גב דלא אתו לידיה ... במכרי כהונה ולויה ... במזכה להם ע"י אחרים.....7
- ו. מפריש עליהן ... ופוסק עמהן כשער הזול ואין בו משום רבית ואין שביעית משמטתו ואם בא לחזור אינו חוזר נתיאשו הבעלים אין מפריש עליהם לפי שאין מפרישין על האבוד ... אף על פי שלא פסק כמי שפסק דמי.....8
- ז. ואם בא לחזור אינו חוזר ... בעל הבית בכהן אבל כהן בבעל הבית אם בא לחזור חוזר 9
- ח. נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו.....10
- ט. המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בב"ד ומתו מפריש עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בבית דין ומת מפריש עליו בחזקת עניי ישראל.....10
- י. העשיר העני אין מפריש עליו וזכה הלה במה שבידו ... מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא.....11
- יא. מת צריך ליטול רשות ... שירשו קרקע ולא שירשו כספים ... אפילו הניח מלא מחט גובה מלא קרדום.....11
- א. ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו.....12
- ב. ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי והילך דמיו אין חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר ... אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר.....12
- ג. ישראל שאמר לבן לוי מעשר לאביך בידי הילך דמיו אין חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר ... וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.....13
- ד. בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי או מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו ... כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו ... יש לו רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר.....13

דף ל.

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

א. בין בפניו בין שלא בפניו

שליח הרוצה¹ לעשות שליח אחר במקומו, שהתבאר לעיל דף כט: שבמקום שאומרים בפני נכתב ובפני נחתם יעשו בפני ב"ד של שלשה², ואין צריך שיהיה בפניו, אלא השליח הרוצה למנות אחר במקומו אומר בפני בית דין הרי אני ממנה את פלוני להיות שלוחי ואפילו שלא בפניו.

וכן יכול למסור שליחות לב"ד שהם יעשו שלוחים אחרים ויכולין לעשות שליח שלא בפני השליח הראשון. ויש אומרים³ שבשליח זה אין מועיל שיאמר במסירת הגט שליח ב"ד אני, כמו שהתבאר לעיל שם, כיון שלא שמע מן השליח הראשון בפני נכתב ובפני נחתם, אלא צריך הרשאה לחזק את שליחותו⁴, או שיתקיים הגט בחותמו.

ב. אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא ... לא שמיה מתיא ... אי לא פייסנא לה עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסא ... אין אונס בגיטין

כבר התבאר במסכת כתובות דף ב: ג: ובמסכת נדרים דף כז: שהמגרש⁵ את אשתו על תנאי הרי זה כשאר כל מעשה שנעשה על תנאי, שאין המעשה מתקיים אלא אם כן יתקיים התנאי, ואם נתקיים התנאי הרי זו מגורשת ואם לא נתקיים התנאי הרי אין כאן גט כלל, וכשם שקיום הגט תלוי בתנאי שתולה באשה, כן הדין בתנאי שמתנה על עצמו שאם יתקיים התנאי יתקיים הגט ואם לאו לא יתקיים.

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמב י

² ולכאורה בא"י שיכול למנותו בפני עדים אין צריך שיהיה בפניו וצ"ע

³ ועיין בבית מאירק שתמה מאד על דעה זו שהרי כמו שמועיל הרשאה שנדע שאמר השליח הראשון בפני נכתב ממילא הוא הדין עצם מינוי הבית דין את השליח השני מוכח כן.

⁴ משום בהרשאה מבואר שאמר השליח הראשון ב"נ וב"נ ממילא מקיים הגט או אם נתקיים הגט א"צ שטר הרשאה ונאמן לומר שעשאו לשליח הולכה אף על גב דאצ"ל ב"נ וב"נ

⁵ שו"ע ונו"כ קמד א

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

כיצד, אמר לה הרי זה גיטך אם לא אבא בתוך שלשים יום, או שאמר על מנת שלא אבא בתוך שלשים יום, אם בא בתוך שלשים יום נתבטל הגט, לא בא נתקיים הגט למפרע.

ועל אף שטענת אונס⁶ בכל התורה כולה היא טענה מועילה מ"מ גבי גט אמרו חז"ל שאין אונס בגיטין כלומר שלא תועיל טענת אונס לבטל הגט, והרי זה גט. משום תקנות צנועות⁷ ותקנת פרוצות⁸. לפיכך בהתנה כנוכר על פי שהיה בדרך לבא ונאנס ולא היה יכול לבא, כגון שחלה או שעכבו נהר ולא בא עד לאחר שלשים יום, הרי זה גט, ואין שומעין לטענת אונס שלו אפילו עומד וצוח ראו שאני אנוס, בכל זאת הרי זה גט.

ואל תתמה לומר כיון שהגט בטל מן התורה בכח טענת האונס, היאך יתירו חכמים אשת איש, לעלמא משום תקנת נשים פרוצות או צנועות. יש כח ביד חכמים לעקור הקידושין, דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש⁹, וכאן הפקיעו חכמים את קידושיו, כשיבא גט כזה אחרי כן¹⁰, כיון שלא התנה בפירוש לומר חוץ מאם יקראנו אונס.

אולם דין זה שאין אונס בגיטין אינו אלא באונסים כמו אלו כגון חולי ועכבו נהר¹¹ וכדומה שהם קצת שכיחים, שהיה לו להעלות על דעתו ולהכניסם לתוך התנאי ולהתנות, וכיון שלא התנה אין טענתו אנוס אני, טענה, אבל אונס שאינו שכיח כלל,

⁶ ב"ש שם א

⁷ תקנת צנועות שאם באמת התקיים התנאי שלא בא, היא תחשוש שאנוס היה וגיטה בטל, ותפחד להנשא ותשב ענוה. ומשום פרוצות משום שבמקרה שלא בא מחמת האונס ונעמידהו על דין תורה אם כן הגט בטל, והיא תאמר שלא היה אנוס ותלך ותנשא, ונמצא גט בטל ובניה ממזרים.

⁸ ואפילו אם יש רק תקנת אחת מהם כגון במוסרו ליד שליח ומתנה אם לא באתי תן גט זה לאשתו ונאנס דטעמא דצנועות ודאי שייך אבל מעם פרוצות י"ל דלא שייך דמה תאמר זמנין דשמעה וכו' דהא אין הגט בידה ומה"ת לחשוד השליח בהכי, בכל זאת אין אונס בגיטין. ב"מ שם

⁹ בב"ש כתב רק הטעם שאפקיענהו ולא כתב מכת זה שלא התנה ועיין בס' פני יהושע למס' כתובות סי' ג' שכו' דקשה על זה דא"כ ישתנה הדין במי שכנס את יבמתו וגירשה בענין זה דאם לא באתי ואירעו אונס או שביטל הגט שלא בפני השליח דהכא לא שייך האי טעמא דשוויא לבעילתו בעילת זנות דסוף סוף ביאת זנות נמי קונה ביבמה ודוחק לומר דא"כ דבכונס יבמתו לא שייכי הני דיני וליכא למימר דבכונס יבמתו וגירשה כה"ג אפקיענהו רבנן נמי לקידושי קמאי של אחיו המת ושוויא בעילת זנות וממילא נפקע זיקת היבם והוי בעילת היבם נמי ב"ז דזה אינו דלא שייך לומר אפקיענהו לקידושין אלא במי שעשה שלא כהוגן ועוד דאין שום סברא לומר דאפקיענהו לקידושי קמא דהא נפיק חורבא מיניה בדאיכא צרה וניסת לשוק ע"י יבום דהך. עוד הקשה שם על ענין זה דאפקיענהו לקדושין דא"כ לפ"ז תופסין לו קדושין באחותה ומצאתי בחידושי הרא"ה ז"ל דא"כ דתופסין מדאורי"י ויש לתמוה שלא נזכר זה בפוסקים

¹⁰ בפני" שם כתב גדר בזה דעיקר תקנת חכמים הי' בכל מגרשי הי' בכל מגרשי על תנאי שיגרש אדעתא דרבנן וזולתם לא יועיל לו טענת אונס ואדעתא דהכי מגרשי ובוה אין צורך לאפקועי קדושין אלא שאם יערער עדיין ויאמר שלא גירש אדעתא דרבנן וירצה לבטל הגט מחמת אונס בזה הפקיעו הקדושין ושוויא בעילתו בעיל זנות כיון שעבר על תקנת חכמים ולא גירש על דעתם ומאחר שתיקנו כן מסתמא לא יערער עוד ויעשה בעילתו בעילת זנות ולא חיישינן להכי ואף אם ערער לא משגחינן ב"י ואין ערערו כלום ע"ש היטב

¹¹ ועיין ט"ז ד שדוקא ברגיל קצת שהנהר מעכב כגון שקורה לעתים נדירות שעולה על גדותיו אך אם אינו שכיח כלל נחשב אונס גמור כדמוכח בחו"מ סי' רכה

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

בין אונס בידי אדם בין אונס שבידי שמים¹², כגון אכלו ארי או הכישו נחש או נפל הבית עליו, הרי זה לא העלה על דעתו להתנות עליו, ומבטל הגט. ואם מת היא זקוקה ליבם.

ואפילו אם התנה בפירוש ואמר אפילו אם יהיה אונס יהיה זה גט. אם אירע אונס שאינו שכיח כלל כנ"ל אינו גט כיון שלא העלה על דעתו בעת תנאו אונס כזה¹³.

ואם נלקח בשבי הרי זה אונס שכיח קצת, ואינו מבטל את הגט¹⁴. וי"א¹⁵ שדינו כאונס שכיח ואינו מבטל הגט.

אולם אם התנה את קיום הגט בכך שתעשה אשתו משהו, לא יועיל טענת אונס אפילו שאינו שכיח שמחמתו לא עשתה כך וכך, שהרי הוא לא התרצה לתת את הגט, אלא אם יתקיים רצונו¹⁶.

אם היא התנתה את קבלת הגט בכך שבעלה יעשה דבר מה כגון שיבא בתוך כך וכך ימים, ולא קיים התנאי וטוען שהגט קיים כיון שנאנס אפילו אונס שאינו שכיח, י"א¹⁷ שבזמן הזה אינו טענה כיון שמשום חרם דרבינו גרשום אינו יכול לגרשה בעל כרחא והגט בטל, וי"א¹⁸ שכיון שאם גירשה בכל כרחא בדיעבד הרי זה גירושין אם כן אין טענת אונס מבטלת הגט.

אולם אם פירש בשעת הגירושין תנאי שהוא לטובתה כגון שהיא לא רצתה להתגרש, עד שפי' בשעת גירושין תנאי שיתן לה מאה זוז, ואמר ה"ז גיטך אם אתן לך ק' זוז ואם לא אתן לא יהיה גט¹⁹. ונאנס אח"כ בקיום התנאי, ולא נתן. לא מהני טענות אונס שתתגרש בנתינה זז²⁰.

אם אמר, הרי זה גיטך ע"מ שאם לא אפיס אותך ותתרצי לחזור אלי בתוך ל' יום יהא גט. ופייסה ולא נתרצית, הרי זה גט. אף על פי שהוא אונס מבחינתו שהרי פייסה בהרבה פיוסין ולא נתרצית, ואפשר שתתרצה אם

¹² ב"ש שפ ב

¹³ ט"ז שם ד

¹⁴ רמ"א שם

¹⁵ ט"ז שם ה והקשה שדברי הרמ"א סותרים את דברי עצמו בח"מ סי' קע"ו סעיף מ"ח בהג"ה מי שנתפס בדרך אונס דלא שכיח. אולם עיין בח"מ שם שכתב שאע"ג שנחשב לא שכיח לדיני ממונות בגיטין אפילו אונס כזה אינו מבטל את הגט אלא רק אונס שדומה לאכלו ארי או נפל עליו הבית. וכן משמע מהב"ש שם ג

¹⁶ ב"ש שם א

¹⁷ ב"ש שם

¹⁸ תורת גיטין שם

¹⁹ ומחמת שלא רצה לעבור על תקנת ר"ג התנה כן.

²⁰ אך קודם תקנת ר"ג היה הבעל יכול לומר הא גיטך בלא תנאי כשהגט עדיין בעין בידה דלא גרע מנתן לה הגט לפקדון שיכול לומר לה הא גיטך בלא תנאי כשהגט עדיין בעין בידה, וכשעובר על תנאי הגט פקדון בידה. משא"כ אחר תקנת ר"ג אסור לומר לה בע"כ הא גיטך ואם יבוא לסמוך על נתינה הראשונה אינו גט כיון

שנתבטל התנאי אף שנתבטל מחמת אונס. שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

היה לו ממוז הרבה, והוא אנוס שאין לו, בכל זאת הרי זה בכלל אין אנוס בנט.

ג. המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני

תקנו חכמים שמותר להלוות²¹ מעות את הכהן על סמך²² תרומה גדולה ותרומת מעשר, וחלה, וזרוע ולחיים וקיבה, שבשיפריש אותם כדרך שיבואר להלן, ימכרם ויעכב המעות לעצמו בפרעון החוב זה בשביל הכהן. וכן מותר להלוות את הלוי על מעשר ראשון, לעכבו בפרעון החוב²³, ואת העני²⁴ במעשר עני לעכבו בפרעון החוב, בין בשטר ובין בעל פה²⁵, ומפריש עליהן בחזקת שהכהן הלוי או העני קיימין²⁶, ואינו חושש שמא מתו הכהן, או הלוי, או העשיר העני²⁷.

וכן יכול לעשות כן עם גבאי צדקה ולזכות לו המעשר עני עבור העניים²⁸.

ודוקא במתנות הנזכרות ובמעשר עני המתחלק בתוך הבית²⁹, שיש בו טובת הנאה לבעלים יכול לעשות תנאי זה, עם הכהן הלוי והעני, אבל במתנות עניים המתחלק

²¹ רמב"ם הלכות מעשר פרק ז הלכה ה

²² ומותר לעשות כן לכתחלה ואף על פי שהמלוה מתכוין בכך להרויח שהרי פוסק הרבה פחות משער הזול כדלקמן ותקנת חכמים היא כדי שימצאו מי שילווה להן כמב"ש הרישב"א כאן, למרות שמצות נתינה של מתנ"כ ומתנות עניים א"א לצאת בנתינת דמים אלא חייב ליתן המתנות עצמן לכהן ולעני, אך אם נתן לו יכול הכהן להחזיר לו ונוטל דמיו אבל בלא"ה אסור ואפי' אם הכהן מסכים, אבל אם הלואה מעות התירו כמו שיתבאר ואפי' אם עדיין לא זרע כלל את השדה מהני התנאי. חזו"א מעשרות סי' ה' סק"ה וכ"כ הרמב"ן בגיטין ל'. דרך אמונה שם כח

²³ ויפריש עשירית מן המעשר לכהן שהרי חייב בתרומת מעשר ואסור לזרים.

²⁴ ועני נקרא כל שאין מסודר בפרנסתו שיש בה כדי מחייתו. דרך אמונה שם כו

²⁵ ואף דבריו פ"ג דגיטין ה"ז מוקי דוקא בשטר משום סיפא כבר כ' הרמב"ן שם בחי' ובמלחמות דלמאי דקי"ל מלוה ע"פ גובה מן היורשים אין נ"מ בזה, דרך אמונה – ציון ההלכה שם ס"ק יח

²⁶ אבל המעות א"צ להיות קיימין שהרי החוב קיים. או"ש

²⁷ ומ"מ אמרו חכמים בד"א רבה פ"ב וחופת אליהו רבה ספ"ה שכהן ולוי שעושיין כן לא יורישו המעות לבניהן ואם מורישין לבניהן לא יורישו לבני בניהן. דרך אמונה שם כח

²⁸ דרך אמונה שם כח מחמיו הגריש"א זצ"ל.

²⁹ משנה למלך שם

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

בגורן שאין בו טובת הנאה לבעלים וכ"ש בלקט שכחה ופאה לא שייך כלל לעשות תנאי זה³⁰.

לא תקנו בכל הנזכר, אלא בשהלוהו על דעת כן³¹, אבל אם הי' חייב לו מתחלה מעות, ולא הלוהו על דעת זה שיגבה ממעשרותיו אינו יכול לגבות ממעשרותיו אפי' אם הכהן והלוי מסכים, וכ"ש שאינו יכול ליטול את המעשרות על סמך שיתן אח"כ מעות ללוי והלוי יסכים³². אא"כ רואה שהפירות מתקלקלים מותר לעשות כן מפני השבת אבידה. וי"א³³ שאפי' לא הלוהו על דעת כן כן יכול אח"כ לפסוק עמו על סמך ההלואה.

וכ"ז דוקא בהלואה תקנו³⁴, אבל אין הכהן יכול לומר לו אני נותן לך במתנה כשתפריש, ואפי' אם יזכה לו ע"י אחר או במכירי כהונה אינו מעויל.

ד. מתו צריך ליטול רשות מן היורשים אם הלוון בפני ב"ד אינו צריך ליטול רשות מן היורשין

מת הכהן³⁵ או הלוי או העני שהלוון, כיון שאין היורשין חייבין להתזיר החוב ולכן אינו יכול להפריש עליהן מחלקן כדרך הזו, עד שיטול רשות מן היורשין מלבד בעני, אם רוצים שיתקבל חובו בשבילם, יעכבם ממעשרות עצמו, וי"א³⁶ שהיורשין חייבין להתזיר חוב אביהן, כיון שירשו קרקע דקי"ל דמלוה על פה גובה מן היורשין, וכ"ש אם הלוה בשטר, אלא דחיישי' שמא יחזרו בהן שהרי אפי' אביהן יכול לחזור בו, אלא שאביהן כיון שהסכים לא חיישי' שמא לא יעמוד בדבורו, אבל ביורשין חיישינן.

³⁰ מאירי כאן, אבל בסה"ת סוף שער ס"ה כ' בשם הרמב"ן דה"ה על לקט שכחה ופאה וצ"ע ושמא מיירי במכנים לביתו ע"י תוס' ר"ה ד' ב' ד"ה לקט:

³¹ כ"כ הריטב"א שם וכן מוכח בריטב"א החדשות ד"ה ואמרי' בירו' וכ"ה בנמוקי' ופלוגתא היא בירו' שם והרמב"ן במלחמות והרשב"א בחי' הביאו המחלוקת ולא פסקו ומסקנת הירו' שם נראה כמ"ד אפי' לא הלוהו ע"ד כן דמייתי רא"י לדבריו מברייתא אמנם בתוספתא דמאי פ"ז הי"ב פליגי בזה ר"מ עם ר"י ור' יוסי ור"ש דאסרי ובודאי קי"ל כוותיהו רק אפשר דהם מיירי שעדיין לא נתן לו מעות אלא שהלוי מסכים שיקח המעשר ואח"כ יתן לו מעות אבל אם כבר נתן שלא בתורת הלואה ועכשיו הלוי מסכים אפשר דמותר. דרך אמונה – ציון ההלכה ס"ק כח

³² ואפי' לחשוב במקום היוקר כשער הזול אסור

³³ פ"ת יו"ד סי' רנ"ז סק"ה בשם הנו"ב אך מבואר בנו"ב שם דהא דהלוהו בפני ב"ד א"צ רשות זה ודאי דוקא בשהלוהו מתחלה ע"ז

³⁴ רשב"א כאן בשם הרמב"ן

³⁵ רמב"ם שם הלכה ז

³⁶ רמב"ן שם בחי' ובמלחמות ורשב"א וריטב"א וריטב"א החדשות ומאירי וכן מבואר בפי"מ לרבנו בגיטין

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

ואם הפריש לפני שנטל רשות אין מועילה הפרשתו, ולכן צריך לברר מתי מת וכן בהעשיר העני³⁷.

י"א שדין זה רק בהניח להן קרקע, ולא בהניח כסף או מטלטלין, וכמו שיבואר להלן.

ה. ואף על גב דלא אתו לידיה ... במכרי כהונה ולויה ... במזנה להם ע"י אחרים

כיצד מפריש עליהן³⁸ על סמך חובן, מפריש תרומה, או מעשר ראשון, או מעשר עני, מפירותיו, ומזכה בהן³⁹ על ידי אחר⁴⁰ לאותו כהן, או הלוי, או העני, שהלוום, בכך שבשהוא מפריש מוסר להמעשרות ביד אוהבו⁴¹, ואומר זכה במעשר זה לפלוני לוי⁴², וחוזר ומחזירין לו דזכין לאדם שלא בפניו⁴³, ויכול לזכותו במשיכה, או בהגבהה ג"ט, בדבר שדרכו להגביה, אבל לא בקנין סודר, וכן יכול להשכיר להם המקום שמניח התרומות והמעשרות בפרוטה, ויקנה להם המעשר אנב הקרקע.

ואם היו רגילין ליטול ממנו⁴⁴, והוא רגיל שלא יתן אלא להן⁴⁵, אינו צריך לזכות על ידי אחר, דכיון שאינו רגיל ליתן תרומות ומעשרות אלא לכהן ולוי זה, מתייאשים שאר הכהנים והלויים מזה שהרי אסור לו לחזור בו וממילא הרי זה כאילו הוא כבר זכה בהן⁴⁶ ומתקיימת מצות נתינה.

ואחר שמפריש מחשב כמה שוה זה שהפריש ומנכה מן המלוה עד שיפרע כל חובו, ומוכר התרומה לכל כהן שירצה ואוכל המעשרות ובלבד שיפריש תרומ"ע מהמעש"ר.

³⁷ דרך אמונה שם נג

³⁸ רמב"ם שם הלכה ו

³⁹ שהרי צריך לקיים מצות נתינה ואם לא יזכה להן לא יזכה הכהן ואין יכול להחזיר לו לכן יזכה לו ע"י אחר במשיכה וכדומה ואח"כ יגבהו הישראל בחובו אבל לא מהני שיקנה להם מקום כהצרו ויתן המעשר באותו מקום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעת המקבל דהוי ספיקא דדינא אם קונה

⁴⁰ אבל הבעלים בעצמו אין יכול לזכות עבורו כיון שהוא בעצמו המקנה

⁴¹ ויש דעות אם יכול לזכות ע"י בנו ובתו הגדולים הסמוכים על שלחנו או ע"י אשתו הנונית ממנו

⁴² והו"ל כמאן דמטי לידיה

⁴³ ואין הכהן יכול לומר איני רוצה שיוזכה לי ע"י אחר שכך תקנו חכמים. ריטב"א

⁴⁴ ועיין דרך אמונה שם לו שדעת מלא העומר סי' שכ"ו סק"ד בשם הגריל"ד שבג' פעמים הוה רגיל.

⁴⁵ אף על גב דאין ראוי לעשות כן דאמרי' בגמ' עירובין ס"ג א' ומובא ביו"ד סי' רנ"ז ס"ט כל הנותן מתנותיו לכהן א' מביא רעב לעולם י"ל כגון שרגיל ליתן תרומה לכהן זה וזרוע לחיים וקיבה לכהן אחר. דרך אמונה שם לה

⁴⁶ ואף על גב שיכול הבעלים לחזור בו מ"מ כל כמה שלא חזר בו הוי זוכה בו ובריטב"א שם כתב דגם זה אינו אלא מצד תקנת חכמים שעשאוהו כזוכה, ועיין ש"ך רנו ס"ק יג שכתב דבלכה כר' יוסי דעשו שאינו זוכה בזוכה ועיין ציון ההלכה שם נו שרק במעשר כספים אמר כן ולא במעשר פירות וצ"ע.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

ו. מפריש עליהן ... ופוסק עמהן כשער הזול ואין בו משום רבית ואין שביעית משמטתו ואם בא לחזור אינו חוזר נתייאשו הבעלים אין מפריש עליהם לפי שאין מפרישין על האבוד ... אף על פי שלא פסק כמי שפסק דמי

כשהוא מחשב⁴⁷ מה שוים הפירות שהפריש, יש לו לחשב כשער הזול של התרומה או המעשר, שאם הזולו הפירות בשעת ההפרשה יכול לחשב כשער הזול⁴⁸, ואפי' חזרו והוקרו אח"כ חושב כשער הזול, ואינו חושש משום רבית⁴⁹, וכן אם בשעת הלואה⁵⁰ היו בזול ובשעת הפרשה הוקרו חושב כשער הזול.

ודעת הרבה ראשונים⁵¹ שכל זה מן הסתם בשלא התנה, אבל אם התנה יכול לחשב אפי' הרבה פחות משער הזול וכן פסק בחזו"א⁵². ואפי' פחות משתות, כמו שהתנו ביניהן. ויפסוק מחיר קצוב לכל משקל מסויים של פרי⁵³, ואף אם פגש בשעה דחוקה של העני ובשביל הדחק הזול לו מותר ואין שיעור לזולא⁵⁴.

ואין השביעית משמטת חוב זה, אם עדיין⁵⁵ לא הפריש הפירות עד שעברה שמיטה על החוב מכיון שזמן הפרעון הוא בשעת הפרשה, הוי כמלוה חברו

⁴⁷ רמב"ם שם הלכה ז

⁴⁸ אבל לא במקום היוקר כמקום הזול (תוספתא דמאי פ"ה הכ"ב)

⁴⁹ אף דבכל הלואה אסור לפסוק כשער הזול א"כ יצא השער כאן מותר אף על גב דלא יצא השער דכיון שאם נשתדפו שדותיו או שלא צמח אינו חייב לו כלום דאדעתא דהכי הלוח לו שרק אם יהי מעשרות ינכה לו מחובו ואם לאו א"צ להחזיר לו מעותיו ועוד דכאן שאין כאן קרן קיים אין בזה משום רבית וי"א דבעלמא יש בזה משום רבית רק כאן הקילו חכמים משום תקנה. דרך אמונה שם מד מאירי שם.

⁵¹ תוס' ותוס' הרא"ש ורשב"א וריטב"א וריטב"א החדשות דלא כרש"י וכ"פ בחזו"א כדבסמוך ור"י קורקוס כ' דדעת רבנו כרש"י.

⁵² סדר הפרשת תרו"מ ממרן שנדפס בסוף ס' ה' כלאים וערלה ושמעתי בשם מרן ז"ל שאין להזיל יותר משליש דמיו ועי' ב"ב קמ"ו ב'

⁵³ אך אם הכהן לא ניחא לי' במעות אלא שמזולל שאם לא יזולל יתן לאחרים אסור ליתן בפחות משויו וכ"ש אם ילוננו דבר מועט שאין דעתו של כהן על המעות אלא לטובת ישראל ולוקח מעות שלא תהא מתנה דודאי אסור ויש בזה משום כהן המסייע והאיסור גם על העני וגם על בעה"ב המסייע לון וגם לא קיים מצות נתינה ואפי' במכירי כהונה ואפי' מוכה לו ע"י אחר לא מהני. דרך אמונה שם מב

⁵⁴ וכל שנזח לו עכשיו במעות מאשר לצפות כל שנה למעשרות עבידי אינשי דמוזלי

⁵⁵ דרך אמונה שם עז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

לעשר שנים דאין שביעית משמטתה. אולם אם התנה בהדיא⁵⁶ שאם לא יהי' לו תרומה חייבין לשלם לו יש בו משום רבית, וגם שביעית משמטתה.

ואם בא בעל הבית לחזור מיד שנתן לו המעות ואפי' לא באו הפירות עדיין בעולם אינו חוזר, שהרי כספו בידו⁵⁷.

נתייאשו מהן הבעלים כגון שהתנה על מעשרות של שנה זו ונפסד התבואה מחמת איזה סיבה, או שנשתדפו השדות ויבשה התבואה, ואמר וי לחסרון כים⁵⁸, אין מפרישין עליהן⁵⁹. שאין מפרישין על האבוד⁶⁰.

ואפי' חזרו⁶¹ ונתקנו והצליחו אח"כ, כבר נתייאש הבעלים ושוב אין יכול להפריש עליהן וכ"ש שאין יכול להפריש עליהן מפירות שנה אחרת שלא ע"ז התנו.

אבל אם לא התנה עמו בהדיא על מעשרות של שנה זו, אלא סתמא יש לו לגבות מתרו"מ של שנה זו שנתקנה, ואם התנה עמו לגבות מתרו"מ של ב' וג' שנים ונשדפה תבואה של שנה אחרונה וחזרה ונתקנה אין מפרישין עליהן⁶², וי"א⁶³ דאפי' לא התנה בהדיא סתמא דעתו על פירות של שנה זו ולא על שנה אחרת.

ז. ואם בא לחזור אינו חוזר ... בעל הבית בכהן אבל כהן

בבעל הבית אם בא לחזור חוזר

מה שהתבאר שאם בא בעל הבית לחזור מיד שנתן לו המעות ואפי' לא באו הפירות עדיין בעולם אינו חוזר, שהרי כספו בידו⁶⁴, זה דוקא בעל הבית

⁵⁶ דרך אמונה שם מה

⁵⁷ ועיין בראב"ד בהשגותיו על הרי"ף וכן הביאו שאר הראשונים משמו וכן הסכים הרמב"ן בחי' שם וריטב"א וריטב"א החדשות וחי' הר"ן ונמוקי' שהטעם משום שאדעת שלא לפרוע הלוח לו ועשה לו את המעשרות כמו אפותיקי מפורש שלא יוכל לנכות ממקום אחר ולכן אין יכול לחזור בו

⁵⁸ רש"י ומאירי וכ"כ ר"י קורקוס ואולי כונתו דסתמא הוי כאומר דאי אמר בפירוש מאי ס"ד דאקן אינו מתייאש לפירש"י מיהו ברש"י משמע דאפי' אמר אין זה יאוש גמור. ציון ההלכה שם צא

⁵⁹ ואף על גב שבשעה שיבשו כבר עלו בקנה לא אמרי' שאין זה יאוש גמור שעדיין יכולין להתקן דסתמא אינם מתקנים והוי יאוש

⁶⁰ שכיון שנתייאש אבד החוב שאין הכהן והלוי צריך להחזיר לו כלום דאדעתא דהכי הלוח לו שרק מהמעשרות ינכה וכיון שאבד החוב אין על מה להפריש

⁶¹ דרך אמונה שם מט

⁶² ריטב"א שם

⁶³ ראב"ד שם

⁶⁴ ועיין בראב"ד בהשגותיו על הרי"ף וכן הביאו שאר הראשונים משמו וכן הסכים הרמב"ן בחי' שם וריטב"א וריטב"א החדשות וחי' הר"ן ונמוקי' שהטעם משום שאדעת שלא לפרוע הלוח לו ועשה לו את המעשרות כמו אפותיקי מפורש שלא יוכל לנכות ממקום אחר ולכן אין יכול לחזור בו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

המלוה, אבל אם רצו אלו שלקחו המעות הכהן הלוי או העני, לחזור חוזרין, ואפי' כבר באו הפירות לעולם שהרי לא משכו, ומעות אינן קונות. ועוד דלאו מכר הוא אלא הלואה ויכול להחזיר הלואתו, ומ"מ אין יכול לחזור⁶⁵ עד שיחזיר מעותיו וגם מקבל מי שפרע.

וכ"ז כל זמן שלא הפריש הפירות⁶⁶, אבל משהפריש הפירות כבר זכה בהן ואין הכהן יכול לחזור בו, והיינו במזכה לו ע"י אחר אחר שזיכה לו, ובמכירי כהונה אחר שנמרח⁶⁷.

ח. נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו

מטלטלין⁶⁸ נקנין במשיכה או בהגבהה, ובקנין סודר, ובאגב קרקע ובקנין חצר, חוץ ממטבע שאינו נקנה בקנין סודר.

דבר תורה מעות קונות אף במטלטלין, אבל חכמים תיקנו שלא יקנו מטלטלין בכסף, וחזור אפילו לאחר מתן מעות, גזירה שמא לאחר שיתן הלוקח דמי החפץ וקודם שיקחנו הלוקח, יאבד החפץ באונס, כגון ע"י דליקה או ליסטים מזוין, ויתמהמה המוכר ולא יציל, וי"א שאם המטלטלין מונחים במקום שאין לחוש לדליקה קונה בכסף בלבד.

ואף על פי שלא קנה⁶⁹, כל החזור בו בין לוקח בין מוכר, לא עשה מעשה ישראל וחייב לקבל מי שפרע, ואפילו לא נתן אלא מקצת דמים. ואין המוכר יכול לחזור, אפילו בקבלת מי שפרע, אא"כ מחזיר המעות שקיבל.

ט. המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בכ"ד ומתו מפריש

עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בבית דין ומת

מפריש עליו בחזקת עניי ישראל

⁶⁵ מאירי וברמב"ן משמע שיכולין לחזור מיד אלא שחייבין לשלם המעות:

⁶⁶ ריטב"א החדשות ומאירי וכ"כ במרכה"מ ע"ש

⁶⁷ רשב"א ונ' דמעמו דמשנמרה מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי וכ"כ בריטב"א החדשות דבמזכה ע"י

אחר משזיכה א"י לחזור. ציון ה.הלכה שם מה

⁶⁸ פתחי חושן חלק ה פרק ב סעיף יח – כא

⁶⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ רד א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

אם הלווה את הכהן הלוי או העני כנוצר והתנה בפניהם בב"ד, ע"מ שיפריש על מעות אלו מחלקם ומתו, אינו צריך ליטול רשות מן היורשין. שיש כח בב"ד להטיל חוב זה על כל הכהונה והלויה לפי שתקנתם היא שימצאו מעות להלוואה

י"א⁷⁰ דוקא אם ירשו קרקע ולא אם ירשו מטלטלין כדלהלן, וגם דוקא⁷¹ אם גם היורשים כהנים ולוים, וי"א⁷² שבזה אפי' לא ירשו כלום מפרישין עליהן, ואפי' ביורשי עני. ואפי' אם היורשים אינם כהנים מפרישין עבור כל השבט⁷³, ובעני עבור עניי ישראל שבעיר זו אם יש שם עניים שכך תקנו חכמים

על אף שהלון בב"ד⁷⁴ יכול הכהן לחזור בו, אבל אם מת אין היורשין יכולין לחזור בהן ואפי' יחזירו לו מעותיו.

דף ל:

י. העשיר העני אין מפריש עליו וזכה הלה במה שבידו ... מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא

העשיר העני⁷⁵ אין מפרישין עליו, אעפ"י שהלווהו בב"ד בזה לא עשו חכמים תקנה שיפריש משום שעשירות לא שכיחא, ואין אדם נמנע מלהלוות לעני שמא יעשיר, וזוכה העני הלה במעות שבידו ואין צריך להחזיר ההלוואה⁷⁶.

יא. מת צריך ליטול רשות ... שירשו קרקע ולא שירשו כספים ... אפילו הניח מלא מחט גובה מלא קרדום

מה שהתבאר שכשמת הכהן⁷⁷ או הלוי או העני שהלווים, אינו יכול להפריש עליהן מחלקן בדרך הזו, עד שיטול רשות מן היורשין מלבד בעני, י"א שדין

⁷⁰ תוס' ותוס' הרא"ש ורו"ה דלא כר"ד ערמאה:

⁷¹ רו"ה

⁷² ריטב"א החדשות נמוקי

⁷³ רשב"א וריטב"א וריטב"א החדשות ומאירי וכ"פ בפסקי רי"ד וברי"י אלמנדרי וכ"פ הגר"א ביו"ד סי' רנ"ז

סקי"ג וכפ"י התוס' שם וריטב"א החדשות דדוקא בעיר זו

⁷⁴ ריטב"א

⁷⁵ רמב"ם שם.

⁷⁶ שלא נתן לו ע"ד שיחזיר רק ע"ד שיפריש מעשרותיו אם יוכל והוי כאבדו הפירות כנ"ל

⁷⁷ רמב"ם שם הלכה ז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

זה רק בהניח להן קרקע אפילו מלא המחט⁷⁸ אבל אם לא הניח להם רק מטלטלין, אף על גב דמצוה עליהן לפרוע חוב אביהן לא מהני רשות⁷⁹. וכ"ד רוב הראשונים⁸⁰, אבל דעת קצת ראשונים⁸¹ דרשות מהני אף אם הניח מטלטלין. ובזה"ז שתקנו הגאונים דבע"ח גובה גם ממטלטלי היורשין, מהני רשות⁸² גם אם לא הניח להם רק מטלטלין, לשתי הדעות.

וכל זה דוקא אם היורשים ג"כ כהנים ולוים, אבל כהן שמת, ובן בתו או בן אחותו יורשו והוא אינו כהן⁸³, אין מועילה רשותו, ובעני אין מועיל כלל רשותו⁸⁴ ואפי' היורש ג"כ עני, שאין העניות ירושה.

א. ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין חוששין

לתרומת מעשר שבו

ישראל⁸⁵ שאמר ללוי מעשר לך בידי או כור מעשר לך בידי ונותנו לו בודאי לא עשה בו הישראל תרומ"ע שלא הי' מכשילו.

ב. ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי והילך דמיו אין

חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר ... אטו

ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר

ישראל⁸⁶ שאמר ללוי מעשר לך בידי או כור מעשר לך בידי, ולאחר זמן א"ל הישראל מכרהו לי והילך דמיו, ונטל הלוי את דמיו, אין חוששין שמא עשאו

⁷⁸ דגם מלא מחט ראוי לגבות כל החוב אם היורשים יפדוהו יחזור הבע"ח ויגבה ממנו עד שיגבה כל חובו וכיון דראוי לגבות כל חובו הקילו חכמים בזה דמהני רשותם.

⁷⁹ כיון דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח

⁸⁰ רמב"ן ורשב"א וריטב"א וריטב"א החדשות וחי' הר"ן והמאירי:

⁸¹ תוס' ותוס' הרא"ש ורו"ה

⁸² ר"י אלמנדרי וכ"כ בעה"ש דלא כישועות מלכו ומד' רבנו אין רא"י שהעתיק ל' הגמ' וקיצר בזה.

⁸³ רו"ה ויל"ע אם בן בתו ג"כ כהן אבל אינו כהן מכחו אלא מכח אביו דלכאוי' דמיא לעני וצ"ע. דרך אמונה – ציון ההלכה ס"ק צח

⁸⁴ ירו' גיטין פ"ג ה"ז והביאוהו הראשונים שם ע"י רמב"ן במלחמות ורשב"א וריטב"א וריטב"א החדשות ונמוקי' ומאירי וברש"י בגימין ד"ה בהזקת משמע דאם היורש עני יכול להפריש עליו וכן בפסקי רי"ד וצ"ע ועי' בפ"ת יו"ד סי' רנ"ז סק"ו שהביא ג"כ דעות בזה ועי' בדגול מרבבה שם שמישב הירו' לפי שיטה זו.

⁸⁵ מאירי

⁸⁶ שם וכן בראשונים דלא כפירש"י

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

הלוי בתוך הזמן תרומת מעשר. שא"כ לא הי' נוטל דמיו ואחזוקי אינשי ברשעים ורמאים לא מחזקינן.

ג. ישראל שאמר לבן לוי מעשר לאביך בידי הילך דמיו אין חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר ... וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף

ואפי' אם אמר לבנו של הלוי מעשר או כור מעשר לאביך בידי וכבר הודעתיו כן בחייו והילך דמיו ומכרהו לי וקיבל הלוי דמיו אין חוששין שמא עשאו אביו תרומ"ע על מקום אחר, שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.

ישראל⁸⁷ שאמר ללוי כור מעשר לך בידי והילך דמיו ולא רצה הלוי ונטל הכור א"צ הלוי להפריש ממנו תרומ"ע דבודאי כבר תיקנה הישראל כיון שרצה לתת לו דמים כנגד כולה.

ד. בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי או מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו ... כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו ... יש לו רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר

מצות תרומת⁸⁸ מעשר שיפריש אותן בן לוי ממעשרו, שנאמר וכי תקחו מאת בני ישראל את המעשר, ויש רשות לישראל להפריש אותה וליתנה

⁸⁷ ירו' תרומות פ"א ה"א לנ"י הגר"א ופירושו.

⁸⁸ רמב"ם הלכות תרומות פרק ג הלכה יב

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

לכהן⁸⁹ שירצה בטובת הנאה⁹⁰, ויתן ט' חלקים הנותרים מהמעשר ללוי, אחר שיפריש ממנו תרומתו שהיא מעשר מן המעשר⁹¹.

וי"א⁹² שבן ישראל שאמר ללוי, כך אמר לי אבא, מעשר לך בידי, או יש אצלי פירות מעשר ראשון בעבורך, חוששין לתרומת מעשר שבו, שמכיון שאינו זכור כמה יש שם מסתמא לא תיקנה בעה"ב, אבל אם אמר לו כור מעשר לך בידי כיון שזכור כמה יש שם תלינן שמסתמא תקנה שאל"כ הי' מצוה ואומר שאינו מתוקן⁹³.

וי"א שבן ישראל⁹⁴ שאמר ללוי, כך אמר לי אבא מעשר לך בידי או יש אצלי פירות מעשר ראשון בעבורך, והבן ידע היכן הוא המעשר⁹⁵, אין חוששין לתרומת מעשר שבו, שהרי אביו הפריש תרומתו, ולפיכך צוהו שזה המעשר לפלוני הלוי, אבל כשאומר לו כור מעשר כונתו למסור המדה שהוא כור ואין ראייה שהפריש תרומ"ע והוי ספק ולכן יעשר בלא ברכה, ואין יכול להפריש ממנה על פירות אחרים וכן יכול ליטול דמים מן הכהן עבור זה. וי"א דהוי ודאי טבל ויכול להפריש ממנו תרומ"ע גם על מקום אחר.

⁸⁹ ומ"מ רשאי בעה"ב ליתן ללוי מעשר טבול, אבל גם אין הידור מצוה למסור ללוי בטבלו אלא רשאי לעשות לכתחלה איך שירצה. חזו"א מעשרות סי' ז' סק"ד ובאגרות כת"י כתב מרן ג"כ שרשאי לכתחלה הבעה"ב להפריש כמש"כ רבנו והראב"ד בה"ח וכבר חלקו על מהרי"ט בח"א סי' פ"ה ומש"כ הרע"ב בפ"ו דדמאי מ"ד דהלוי יקרא שם לתרומ"ע היינו כיון שבלא"ה חייב לתת ללוי אין זה צורך השבת שיתירו לו לקרות שם ביה"ש על חלק הלוי והנה מדברי התוס' נראה שאם שהו זמן מרובה אצל בעה"ב מצוה עליו לתקנו אבל מרן שם תמה ע"ז וגם לא נודע מה נקרא זמן מרובה ע"ש. דרך אמונה – ציון ההלכה שם ס"ק קפא רש"ש דמאי פ"ד מ"ד.

⁹¹ וכן אם הפריש הישראל התרומ"ע לפני המעש"ר בדיעבד חל לפ"ד רבנו אבל לכתחלה אסור להקדים התרומ"ע לפני המעש"ר

⁹² רש"י ותוס' וה"י ריטב"א החדשים ומאירי ותוס' הרא"ש שם והשנות הראב"ד שם הלכה טו
⁹³ תוס' הרא"ש שם וכנראה זה גם כונת רש"י שם דסמכ"י אחזקת חבר ועי' בחזו"א הנ"ל ובמאירי כ' הטעם דכיון דאמר מדה משמע שכולה ללוי. ותוס' ס"ל שדוקא אם שהו בידו הרבה אז אמרו' דמסתמא תקנה ועיין חזו"א מעשרות סי' ז' סק"ב שלא נודע כמה שיעור הרבה רמב"ם שם הלכה טו

⁹⁵ וכשהאב מצוהו מעשר לפלוני בידי בודאי אין כונתו לצוותו ליתנו לפלוני הלוי שא"כ הי' אומר לו המעשר הוא לפלוני או תנהו לפלוני אלא ודאי כונתו להודיעו שהוא מתוקן מתרומ"ע ור"ל שיש לו בידי מעשר ברור בלתי חלק אחרים בתוכו ואפשר דמיירי כשידע הבן שפלוני הוא ממכירי לוייה שלו ונותן לו תמיד מעשרותיו. חזו"א מעשרות סי' ז' סק"ד ותמה על פי הכ"מ והרדב"ז ולפירושם מסתמא מחזקינן שכבר הפריש התרומ"ע וא"כ יש הוכחה שלא הפריש ע"ש